

UCHWAŁA NR 1380/24
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

z dnia 30 grudnia 2024 roku

w sprawie przyjęcia raportu za 2023 rok pt. „Monitorowanie problemu narkotyków i narkomanii na terenie województwa świętokrzyskiego”

Na podstawie art. 9 ust. 7 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U.2023.1939 ze zm.) w związku z art. 14 ust. 1 pkt 2 oraz art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz.U.2024.566), Zarząd Województwa Świętokrzyskiego uchwala co następuje:

§ 1

Przyjmuje się raport Eksperta Wojewódzkiego do spraw Informacji o Narkotykach i Narkomanii Województwa Świętokrzyskiego pt. „Monitorowanie problemu narkotyków i narkomanii na terenie województwa świętokrzyskiego”, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Raport podlega opublikowaniu na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Departamentu Ochrony Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach.

§ 4

Uchwała wchodzi z życie z dniem podjęcia

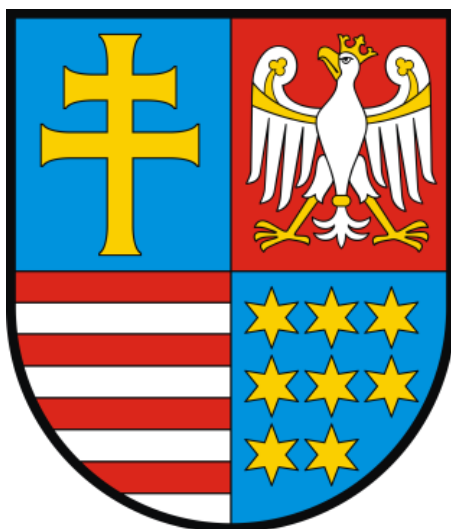
MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
RENATA JANIK

(dokument podpisano elektronicznie)

Dział Badań, Monitorowania oraz Współpracy Międzynarodowej

Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom

RAPORT WOJEWÓDZKI

Monitorowanie problemu narkotyków i narkomanii na terenie województwa świętokrzyskiego

Kielce, 2024 r.

dr n. o zdr. Anna Przenzak – Ekspert Wojewódzki do spraw Informacji
o Narkotykach i Narkomanii

SPIS TREŚCI

I.	WPROWADZENIE – CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA.....	3
II.	OPIS SYTUACJI, EPIDEMIOLOGIA, CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA UZALEŻNIEŃ OD ŚRODKÓW PSYCHOAKTYWNYCH (ALKOHOLU I NARKOTYKÓW) NA TERENIWOJEWÓDZTWA.....	6
1.	Używanie substancji psychoaktywnych.....	6
1.1.	Nikotyna.....	7
1.2.	Alkohol.....	8
1.3.	Inne substancje psychoaktywne tzw. narkotyki i leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza.....	10
1.4.	Dopalacze.....	11
2.	Narkomania: Problemowe używanie narkotyków oraz konsekwencje zdrowotne i społeczne.....	12
2.1.	Dostępność środków psychoaktywnych.....	12
2.2	Zatrucia NSP/ŚZ w 2022 r. w Polsce i województwie świętokrzyskim	15
2.3	2.3 Zakażenia HIV, AIDS	18
III.	OPIS I OCENA POSIADANYCH ZASOBÓW ORAZ DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH W WOJEWÓDZTWIE	23
1.	Polityka	23
1.1.	Uprawa maku i konopi włóknistych.....	26
2.	Ograniczanie popytu	26
2.1.	Profilaktyka	26
2.2.	Leczenie i rehabilitacja	27
2.3.	Readaptacja społeczna	33
2.4.	Ograniczanie szkód zdrowotnych	35
3.	Ograniczanie podaży	35
IV	WNIOSKI I REKOMENDACJE	38
V	BIBLIOGRAFIA	39
VI	SPIS TABEL	41
VII	SPIS MAP I WYKRESÓW	42

I. WPROWADZENIE – CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA

Województwo świętokrzyskie położone jest w południowo – wschodniej części Polski i jest jednym z najmniejszych województw Polski, zajmuje powierzchnię 11 711 km² – co stanowi 3,7 % obszaru kraju. Zgodnie z podziałem administracyjnym, województwo tworzy 14 powiatów (w tym jeden grodzki) oraz 102 gmin (w tym: 5 gmin miejskich, 40 gmin miejsko – wiejskich, 57 gmin wiejskich).

W 2023 roku województwo zamieszkiwało 1 163,0 tys. mieszkańców wg danych GUS. Liczba ludności była mniejsza o 2,8% w porównaniu z wynikami spisu z 2021 r. Od ostatniego spisu powszechnego, tj. 2021 r. liczba ludności województwa zmniejszyła się o 33,6 tys. osób. Pomimo zmian w sieci osadniczej województwa skutkujących wzrostem liczby miast w 2023 było ich 48 (2 miasta otrzymały prawa miejskie w 2023 roku).

Dodatknie saldo migracji odnotowano tylko w jednym powiecie – kieleckim (331 osób) jednocześnie obserwując ubytek mieszkańców miasta Kielce. W 2023 r. w miastach zamieszkiwało 45,0% ludności województwa świętokrzyskiego. W województwie świętokrzyskim dominuje ludność zamieszkująca na wsi 55%. Poza miastem Kielce, w miastach powiatowych województwa zamieszkuje jedynie 35% ludności.

Od kilku lat największy ubytek liczby ludności ma miejsce w woj. świętokrzyskim – w 2023 r. było to –0,8%. Występuje tu najwyższy współczynnik ubytku naturalnego wynoszący –6,1‰ oraz jeden z najwyższych współczynników ujemnego salda migracji na pobyt stały (–2,3‰).

Systematycznie maleje przyrost naturalny, osiem lat temu wyniósł –3,04 procent, zaś na koniec 2023 roku, było to –6,09.

W województwie świętokrzyskim zamieszkuje więcej kobiet niż mężczyzn, odpowiednio 51% i 49%. Proporcja ta jest identyczna dla powiatów, natomiast w mieście Kielce wyraźnie przeważają kobiety, 53% wobec 47% mężczyzn.

Szczegółowe dane przedstawiają poniższe tabele.

Na podstawie danych GUS w 2023 r. w odniesieniu do stanu sprzed roku stopa bezrobocia rejestrowanego pozostała na tym samym poziomie 7,8 %, i należała do wyższych w kraju. Dla porównania w 2021 roku wynosiła 4,4%, a w 2015 roku – 10,7%. Na koniec 2023 r. w trudniejszej sytuacji niż świętokrzyskie pozostawały województwa warmińskomazurskie (8,3%) oraz podkarpackie (8,6%).

Zgodnie z danymi z MRiPS dotyczącymi przyznanej pomocy społecznej z powodu uzależnienia od alkoholu, w 2022 otrzymało 2 241 rodzin (w tym na wsi 918) liczba osób

w tych rodzinach 3 448; z powodu uzależnienia od narkotyków pomoc otrzymały 84 rodziny (w tym na wsi 18) liczba osób w tych rodzinach 123.

Tabela 1: Ludność województwa świętokrzyskiego według grup wiekowych i płci stan na 31.12.2023r. [tys.]

A. Liczby bezwzględne

Grupy	Ogółem			Miasto			Wieś		
	M+K	M	K	M+K	M	K	M+K	M	K
RAZEM	1 168,5	568,3	600,2	526,5	248,0	278,5	642,0	320,3	321,7
Dzieci (0-2 lat)	24,0	12,2	11,8	10,3	5,3	5,0	13,7	6,9	6,8
Dzieci (0-14 l)	159,0	81,6	77,4	65,1	33,4	31,7	93,9	48,2	45,7
Młodz.(15-19 l)	57,8	29,6	28,2	23,6	12,1	11,5	34,2	17,5	16,7
Dorośli (>14 l)	1 009,5	486,7	522,8	461,4	214,6	246,8	548,1	272,1	276,0
wiek przedprod.	195,0	100,1	94,9	80,0	41,0	39,0	115,0	59,1	55,9
wiek produkc.	668,9	360,6	308,3	291,5	154,3	137,2	377,4	206,3	171,1
wiek poprod.	304,6	107,6	197,0	155,0	52,7	102,3	149,6	54,9	94,7
wiek rozrodczy	250,8	x	250,8	110,2	x	110,2	140,6	x	140,6

B. Udział procentowy

RAZEM	100,0	48,6	51,4	45,1	21,2	23,9	54,9	27,4	27,5
Dzieci (0-2 lat)	2,1	1,1	1,0	0,9	0,5	0,4	1,2	0,6	0,6
Dzieci (0-14 l)	13,6	7,0	6,6	5,6	2,9	2,7	8,0	4,1	3,9
Młodz.(15-19 l)	4,9	2,5	2,4	2,0	1,0	1,0	2,9	1,5	1,4
Dorośli (>14 l)	86,4	41,6	44,8	39,5	18,3	21,2	46,9	23,3	23,6
wiek przedprod.	16,6	8,5	8,1	6,8	3,5	3,3	9,8	5,0	4,8
wiek produkc.	57,3	30,9	26,4	25,0	13,2	11,8	32,3	17,7	14,6
wiek poprod.	26,1	9,2	16,9	13,3	4,5	8,8	12,8	4,7	8,1
wiek rozrodczy	21,4	x	21,4	9,4	x	9,4	12,0	x	12,0

Wiek: przedprodukcyjny: M K (0-17 lat)
 produkcyjny: M (18-64), K(18-59)
 poprodukcyjny: M (>=65), K(>=60)
 rozrodczy: K (15-49)

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Kielcach

Tabela 2: Ludność według powiatów stan na 31.12.2023 r.

L.p.	Powiat	Ogółem			Miasto	Wieś
		Mężczyźni	Kobiety	Razem		
woj. świętokrzyskie ogółem		568 274	600 225	1 168 499	526 512	641 987
powiaty ogółem		483 527	502 677	986 204	344 217	641 987
1	buski	33 192	34 625	67 817	17 865	49 952
2	jędrzejowski	39 964	41 093	81 057	24 454	56 603
3	kazimierski	15 576	16 117	31 693	6 490	25 203
4	kielecki	105 439	106 325	211 764	22 830	188 934
5	konecki	36 253	37 488	73 741	25 306	48 435
6	opatowski	23 925	24 469	48 394	11 355	37 039
7	ostrowiecki	47 712	52 346	100 058	67 580	32 478
8	pińczowski	18 097	18 642	36 739	10 568	26 171
9	sandomierski	34 884	36 940	71 824	26 995	44 829
10	skarżyski	32 650	35 453	68 103	48 676	19 427
11	starachowicki	40 532	43 102	83 634	46 882	36 752
12	staszowski	33 928	34 520	68 448	25 696	42 752
13	włoszczowski	21 375	21 557	42 932	9 520	33 412
	Miasto Kielce na prawach powiatu	84 747	97 548	182 295	182 295	-

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Kielcach

Tabela 3: Ruch naturalny i migracja ludności

L.p.	Powiaty	Liczba ludności	Urodzenia żywe	Zgony		Przyrost naturalny (3-4)	Migracja		
				ogółem	niemowlęta		zameld.	wymeld.	saldo migracji
1		2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem województwo		1 168 499	7 238	14 384	27	-7 146	9 550	12 316	-2 766
1	buski	67 817	374	888	-	-514	571	680	-109
2	jędrzejowski	81 057	523	1 005	2	-482	641	906	-265
3	kazimierski	31 693	184	411	-	-227	219	288	-69
4	kielecki	211 764	1 563	1 997	6	-434	2 432	2 101	331
5	konecki	73 741	417	1 034	3	-617	608	814	-206
6	opatowski	48 394	311	642	-	-331	397	577	-180
7	ostrowiecki	100 058	459	1 426	4	-967	690	1 094	-404
8	pińczowski	36 739	220	474	-	-254	272	333	-61
9	sandomierski	71 824	417	961	4	-544	503	745	-242
10	skarżyski	68 103	326	1 005	2	-679	481	743	-262
11	starachowicki	83 634	474	1 155	2	-681	507	709	-202
12	staszowski	68 448	434	738	1	-304	545	788	-243
13	włoszczowski	42 932	292	549	-	-257	312	427	-115
14	Miasto Kielce na prawach powiatu	182 295	1 244	2 099	3	-855	1 372	2 111	-739

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Kielcach

II. OPIS SYTUACJI, EPIDEMIOLOGIA, CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA NARKOMANII NA TERENIE WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

Badacze zjawisk związanych z używaniem substancji psychoaktywnych skupionych wokół Rady Europy zainicjowali prowadzenie programu pn. „*Eurpoen Scholl Survey Project on Alcohol and Drugs*” (ESPAD). Badania w ramach tego programu prowadzone są co cztery lata wg tych samych wystandardyzowanych technik, co umożliwia porównywalność uzyskanych wyników nie tylko w przestrzeni, ale również i w czasie.

W roku 2019 zostało przeprowadzone badanie, a jego wyniki uwzględniono w dokumencie pn. „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie świętokrzyskim w 2019 roku”. Celem badania był pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych oraz ocena czynników wpływających na rozpowszechnienie leżących zarówno po stronie popytu na substancje, jak i ich podaży. Badaniem objęto dwie grupy wiekowe młodzieży, tj. młodzież urodzoną w 2003 roku (wiek 15-16 lat w momencie badania) oraz młodzież urodzoną w 2001 r. (wiek 17-18 lat w momencie badania)¹.

W województwie świętokrzyskim do analiz włączono próbę 1 154 uczniów trzecich klas gimnazjum oraz 980 uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Badanie przeprowadzono w maju, czerwcu i wrześniu 2019 roku, metodą ankiety audytoryjnej, na reprezentatywnej próbie uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (wiek 15-16 lat) oraz drugich klas szkół ponadgimnazjalnych (wiek 17-18 lat).

Badanie Espad zostało powtórzone w województwie świętokrzyskim w 2024 roku, ale jego wyniki będą znane w 2025 roku.

1. Używanie substancji psychoaktywnych

Substancje psychoaktywne to duża grupa różnorodnych substancji zarówno legalnych (tytoń, alkohol, leki przeciwbólowe i nasenne) oraz szeroka gama substancji nielegalnych takich, których wyrabianie, posiadanie, przechowywanie zbywnie lub nabywanie są czynem zabronionym.

¹ Ł. Wieczorek, J. Sierosławski: Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie świętokrzyskim w 2019 r. Europejski program badań ankietowych ESPAD. Warszawa 2019

1.1 Nikotyna

Poziom rozpowszechnienia palenia tytoniu jest podobny w Województwie Świętokrzyskim i w całym kraju.

W czasie całego życia, jakiegokolwiek doświadczenia z paleniem miało 56,7% uczniów 15-16 letnich i 69,6% uczniów 17-18 letnich.

Nie więcej niż 5 razy w swoim życiu paliło 21,2% uczniów młodszej grupy i 19% uczniów starszych. Jednocześnie 20,7% z pierwszej grupy i 30,9% z drugiej paliło 40 razy lub więcej. Te ostatnie frakcje badanych to osoby, których palenie wyszło poza fazę eksperymentowania. Palenie tytoniu jest zróżnicowane ze względu na płeć badanych. Zarówno w młodszej, jak i starszej grupie, odsetki osób palących tytoń są większe wśród dziewcząt.

Odwrotnie jest u młodzieży palącej e-papierosy. Tu w obu badanych kohortach wyższy odsetek chłopców niż dziewcząt deklarował palenie e-papierosów.

W porównaniu do próby ogólnopolskiej, wyższe odsetki chłopców i dziewcząt zamieszkujących województwo Świętokrzyskie używają e-papierosów w porównaniu do respondentów z populacji generalnej. Szczególnie wysokie różnice są widoczne wśród dziewcząt.

Tabela 4. Palenie e-papierosów wśród chłopców

Kohorta		Świętokrzyskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedyskolwiek w życiu	63,5	59,6
	W czasie 30 dni przed badaniem	34,9	33,1
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedyskolwiek w życiu	69,9	67,6
	W czasie 30 dni przed badaniem	42,7	41,2

Źródło: Dane z badania ESPAD 2019

Tabela 5. Palenie e-papierosów wśród dziewcząt

Kohorta		Świętokrzyskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedyskolwiek w życiu	59,6	53,1
	W czasie 30 dni przed badaniem	35,1	27,6
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedyskolwiek w życiu	67,6	62,1
	W czasie 30 dni przed badaniem	37,7	32,2

Źródło: Dane z badania ESPAD 2019

1.2. Alkohol

Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak ma to miejsce w dorosłej części społeczeństwa. Próby picia ma za sobą 88,6% uczniów 15-16 letnich i 93,9% uczniów 17-18 letnich.

W czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem piło jakiegokolwiek napoje alkoholowe 78,5% młodszych uczniów i 90,2% uczniów starszych. Warto zauważyć, że odsetki konsumentów alkoholu, definiowanych jako osoby, które piły jakiegokolwiek napój alkoholowy w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem, w przypadku uczniów młodszych nie odbiegają znacznie od odsetków konsumentów stwierdzanych w badaniach na populacji osób dorosłych. Na tym tle nie dziwi wyższy odsetek konsumentów w klasach starszych - większość uczniów z tych klas w momencie badania zbliżała się do wieku dorosłości. Niewiele niższy odsetek konsumentów alkoholu wśród głównie piętnastolatków powinien budzić niepokój spoglądając na rzecz, czy to z perspektywy zdrowia publicznego, czy norm prawnych. Jak pokazują wyniki badania, wśród piętnastolatków picie alkoholu stanowi normę, przynajmniej w sensie statystycznym.

W porównaniu do całego kraju, w Województwie Świętokrzyskim odnotowano wyższy odsetek uczniów, którzy pili napoje alkoholowe. Ta prawidłowość dotyczy wszystkich okresów czasowych za wyjątkiem używania alkoholu w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem w starszej kohorcie. Nieznacznie więcej uczniów z populacji generalnej piło częściej niż badani z tej próby z województwa Świętokrzyskiego. Większe różnice między wynikami odnotowanymi w województwie a poziomem kraju można zaobserwować, kiedy porównuje się 15-16 latków. Wyniki uzyskane u 17-18 latków są do siebie zbliżone.

Rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych wśród chłopców w Województwie Świętokrzyskim pozostaje na poziomie zbliżonym do wyników w całym kraju. Jedynie w przypadku chłopców z młodszej kohorty zaobserwowano większe, w porównaniu do Polski ogółem, odsetki pijących w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. Również chłopcy ze starszej kohorty z województwa Świętokrzyskiego piją rzadziej w czasie ostatnich 30 dni niż ich rówieśnicy z populacji generalnej. Z kolei dziewczęta z młodszej grupy wiekowej w Województwie Świętokrzyskim częściej deklarowały spożycie napojów alkoholowych niż ich rówieśniczki na terenie całego kraju. Ta prawidłowość dotyczy obu kohort oraz wszystkich analizowanych okresów czasowych. Rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych wśród

dziewcząt ze starszej grupy wiekowej w Województwie Świętokrzyskim pozostaje na poziomie zbliżonym do wyników w całym kraju.

Tabela 6. Picie napojów alkoholowych wśród dziewcząt

Kohorta		Świętokrzyskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	89,1	79,8
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	78,8	68,7
	W czasie 30 dni przed badaniem	53,2	47,2
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	95,1	93,8
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	91,0	89,9
	W czasie 30 dni przed badaniem	78,8	75,7

Źródło: Dane z badania ESPAD 2019

W młodszej kohorcie, zarówno wśród chłopców jak i wśród dziewcząt, na pierwszym miejscu jest piwo, potem wódka i wino. Podobnie jest w klasach starszych.

Silne upijanie się przez uczniów zdarzało się w Województwie Świętokrzyskim nieco częściej niż w całym kraju. Wyższe różnice odnotowano w młodszej kohorcie. Z kolei wśród starszych uczniów wartości odnotowane w województwie i na terenie kraju są na zbliżonym poziomie.

Wskaźniki silnego upijania się są zróżnicowane ze względu na płeć. Przybierają one wyższe wartości u chłopców niż u dziewcząt. Szczególnie wyraźne różnice obserwujemy w odsetkach starszych dziewcząt i chłopców deklarujących silne upicie się w czasie ostatnich 12 miesięcy (odpowiednio 43,3% i 46,7%).

Porównanie odsetków silnego upijania się w Województwie Świętokrzyskim i w całym kraju pokazuje, że zarówno chłopcy, jak i dziewczęta z Województwa Świętokrzyskiego nieco częściej potwierdzali silne upicie się kiedykolwiek w życiu.

1.3. Inne substancje psychoaktywne tzw. narkotyki i leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza

Dane zawarte w Tabeli 7. Używanie substancji kiedykolwiek w życiu, pokazują, że w obu kohortach na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia eksperymentowania znajdują się marihuana i haszysz (25,3% wśród uczniów klas młodszych i 39,6% w starszej grupie), a na drugim leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza (17% wśród uczniów klas młodszych i 21,1% w starszej grupie). Wśród gimnazjalistów na trzecim miejscu znalazły się substancje wziewne (6,2%), a na czwartym leki przeciwbólowe w celu odurzania się (4,2%). W starszej kohorcie na trzecim miejscu znalazły się leki przeciwbólowe w celu odurzania się (7,6%) oraz substancje wziewne (7,5%). Wśród gimnazjalistów co najmniej trzyprocentowe rozpowszechnienie osiągnęła jeszcze amfetamina (3,6%), z kolei wśród starszych amfetamina (6,3%), ecstasy (4,9%), Kokaina (4,2%), LSD (3,9%) i grzyby halucynogenne (3,1%).

W przypadku większości substancji rozpowszechnienie eksperymentowania jest podobne w obu badanych kohortach, za wyjątkiem marihuany lub haszyszu, które zdecydowanie częściej próbowane w starszej grupie. GHB, nowy w Polsce narkotyk, używany był kiedykolwiek przez około 1% populacji młodzieży z województwa świętokrzyskiego. Bardzo niskim rozpowszechnieniem charakteryzuje się także tradycyjna polska heroina (wśród gimnazjalistów - 1,3% i w starszej populacji - 2,7%). Zdarza się że uczniowie łączą alkohol z tabletkami (odpowiednio młodszy i starszy - 5,1% i 9,4%) oraz z marihuaną lub haszyszem (odpowiednio młodszy i starszy - 12,9% i 23,4%). Łączne przyjmowanie różnych substancji jest szczególnie niebezpieczne ze względu na ryzyko szkód zdrowotnych. Doświadczenia z używaniem narkotyków w formie iniekcji nie ma 1,4% 15-16 latków i 2,4% 17-18 latków. Porównanie wyników uzyskanych w Województwie Świętokrzyskim i w całym kraju nie pokazuje większych różnic w rozpowszechnieniu eksperymentowania z substancjami. Generalnie uczniowie z województwa Świętokrzyskiego rzadziej używają narkotyków w porównaniu do rówieśników z populacji generalnej. Z wyjątkiem marihuany i haszyszu i leków uspokajających i nasennych. W przypadku pozostałych substancji ich rozpowszechnienie jest na podobnym poziomie.

Tabela 7. Używanie substancji psychoaktywnych kiedykolwiek w życiu przez młodzież

Kohorta		świętokrzyskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	25,3	21,4
	Substancje wziewne	6,2	8,6
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	17,0	15,1
	Leki przeciwbólowe w celu odurzania się	4,2	6,6
	Amfetamina	3,6	4,2
	Metamfetamina	2,0	3,0
	LSD lub inne halucynogeny	2,6	3,2
	Crack	1,1	1,4
	Kokaina	1,6	2,9
	Relevin	1,1	1,3
	Heroina	1,3	1,9
	Ecstasy	2,9	3,3
	Grzyby halucynogenne	2,5	2,3
	GHB	1,1	1,4
	Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	1,4	2,1
	Alkohol razem z tabletkami	5,1	5,3
	Sterydy anaboliczne	2,1	2,6
	Alkohol razem z marihuana lub haszyszem	12,9	12,1
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	39,6	37,2
	Substancje wziewne	7,5	6,9
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	21,1	18,3
	Leki przeciwbólowe w celu odurzania się	7,6	5,9
	Amfetamina	6,3	4,7
	Metamfetamina	2,7	2,9
	LSD lub inne halucynogeny	3,9	4,2
	Crack	1,2	1,1
	Kokaina	4,2	3,1
	Relevin	2,0	0,9
	Heroina	2,7	1,5
	Ecstasy	4,9	5,1
	Grzyby halucynogenne	3,1	2,2
	GHB	1,0	1,1
	Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	2,4	1,9
	Alkohol razem z tabletkami	9,4	6,9
	Sterydy anaboliczne	2,6	2,1
	Alkohol razem z marihuana lub haszyszem	23,4	24,1

Źródło: Dane z badania ESPAD 2019

1.4. Dopalacze

Problem „dopalaczy” (smart drugs, legal highs) pojawił się w Europie w połowie poprzedniej dekady. W Polsce zaczął narastać w ostatnich latach. Problem dopalaczy rozwijał się na styku świata substancji legalnych i nielegalnych. „Dopalacze” oferowane są

w większości krajów europejskich, a także w internecie. Wszędzie problem ten jest przedmiotem troski władz i zaniepokojenia społecznego. Nasza wiedza na temat dopalaczy jest wrywkowa, zarówno na wymiarze farmakologicznym, jak społeczno-kulturowym. Brak nawet precyzyjnej naukowej definicji „dopalaczy”. „Dopalacze” określić można jako preparaty zawierające w swym składzie substancje psychoaktywne nie objęte kontrolą prawną. Niektóre z nich są pochodzenia roślinnego, inne – syntetycznego. Dopalacze w zasadzie cieszą się statusem legalności – jednak obrót nimi odbywa się na zasadach pewnego wybiegu, stanowi ominięcie prawa. W Polsce dopalacze jeszcze do października 2010 r. sprzedawane były jak produkty kolekcjonerskie, w innych krajach sprzedawane bywają jako kadzidełka, sole do kąpieli, odświeżacze powietrza, itp. Z używaniem „dopalaczy” wiąże się wiele zagrożeń. Są to nowe, nieprzebadane substancje przyjmowane wedle nowych nierozpoznanych wzorów. W efekcie brak doświadczeń z tymi substancjami u użytkowników zwiększa ryzyko powikłań. O niektórych z tych substancji można przypuszczać, że są bardziej niebezpieczne niż ich nielegalne odpowiedniki, inne mogą się okazać całkiem niegroźne. Od 2010 r. szpitale raportują liczne przypadki zatruc, w tym śmiertelnych. Zgłaszają też trudności w niesieniu pomocy osobom, które przedawkowały dopalacze ze względu na trudny do określenia obraz toksykologiczny.

Do używania dopalaczy chociaż raz w życiu, przyznało się 3,2% gimnazjalistów i 5,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych (tabela ...). Odsetki aktualnych użytkowników są niższe (wśród uczniów z młodszej kohorty – 2,5%, wśród starszej – 3,8%). W czasie ostatnich 30 dni po substancje te sięgało 2,0% badanych z pierwszej grupy i 3,0% z drugiej grupy.

Tabela 8. Używanie dopalaczy

Kohorta		świętokrzyskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	3,2	5,2
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	2,5	3,6
	W czasie 30 dni przed badaniem	2,0	2,5
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	5,1	5,3
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	3,8	3,5
	W czasie 30 dni przed badaniem	3,0	2,2

Źródło: Dane z badania ESPAD 2019

2. Narkomania: Problemowe używanie narkotyków oraz konsekwencje zdrowotne i społeczne

2.1 Dostępność środków psychoaktywnych

Badanie ESPAD oceniało również dostępność substancji psychoaktywnych. Respondenci w obu kohortach ocenili, że zdobycie alkoholu oraz tytoniu jest bardzo łatwe. Jako trudniejsze do zdobycia oceniono leki uspokajające i nasenne, ale „dopalacze” oceniono jako substancje łatwe do zdobycia.

W tabeli 9 przedstawiono porównanie ocen dostępu do poszczególnych substancji w województwie świętokrzyskim. Dane zawarte w raporcie z badania ESPAD pokazują, że respondenci z terenu województwa w nieznacznie wyższych odsetkach mają poczucie dużej dostępności do substancji legalnych i nielegalnych w porównaniu do swoich rówieśników z populacji generalnej. Jedynie uczniowie z młodszej kohorty mieli większe trudności z dostępem do ecstasy, kokainy, cracku, heroiny i dopalaczy. Odpowiedzi na pytanie o to, czy badanemu kiedykolwiek proponowano jakieś substancje psychoaktywne dostarczyły innego wskaźnika dostępności. W massmediach ciągle wiele mówi się o agresywnym rozwoju rynku substancji nielegalnych i ich marketingu wśród uczniów. Intencją pytania o propozycje była weryfikacja tych doniesień.

Większość respondentów wskazuje, że wie gdzie kupić marihuanę czy haszysz (ulica, park, szkoła, mieszkanie dealera, dyskoteka, bar, na końcu-internet) oraz dostrzega ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych.

Odsetki respondentów, którzy dokonywali zakupów „dopalaczy” są niższe (wśród uczniów trzecich klas gimnazjów – 3,6%, wśród uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych – 4,4%). Trochę inaczej sytuacja przedstawia się na poziomie kraju. Z młodszej kohorty w sklepie z dopalaczami było kiedykolwiek 3,9% 61 respondentów natomiast kupowało te substancje 4,8% badanych. Z kolei ze starszej kohorty w sklepie było 4,0% respondentów, natomiast zakupu dokonało 4,9% uczniów. Dane o źródłach zakupów dopalaczy zestawiono w Tabeli 10.

Zarówno uczniowie z młodszej jak i starszej kohorty wchodzili w posiadanie „dopalaczy” poprzez ich zakup w innym miejscu niż sklep i internet (odpowiednio 3,0% i 4,1%). W sklepie te substancje kupiło 2,1% młodszych i 2,7% starszych uczniów. Z kolei w internecie na zakup zdecydowało się 1,3% 15-16 latków i 1,4% 17-18 latków. Porównanie źródłem zakupu preferowanych przez respondentów pokazuje, że są one takie same na poziomie województwa i kraju.

Tabela 9. Ocena dostępności poszczególnych substancji psychoaktywnych

Kohorta		Nieemożliwe	Bardzo trudne	Dość trudne	Dość łatwe	Bardzo łatwe	Nie wiem
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Papierosy	4,7	3,3	7,8	29,8	44,2	10,2
	Piwo	5,3	3,2	5,6	28,0	52,7	5,2
	Cydr	13,4	5,0	7,7	17,5	34,4	22,0
	Alcopops	15,5	5,5	7,3	10,2	22,8	38,7
	Wino	6,9	4,6	10,2	24,9	45,7	7,6
	Wódka	8,5	7,9	10,0	23,7	43,0	6,9
	Marihuana lub haszysz	20,8	13,0	13,7	23,0	15,4	14,0
	Amfetamina	33,6	16,5	13,7	11,2	5,5	19,6
	Metamfetamina	34,5	16,5	14,7	8,8	5,2	20,2
	Leki uspokajające lub nasenne	18,9	7,5	13,1	23,5	21,0	15,9
	Ecstasy	34,7	15,0	13,3	10,4	4,7	22,0
	Kokaina	35,2	15,9	15,0	9,6	3,6	20,6
	Crack	37,7	16,3	13,3	6,9	3,3	22,6
	Heroina	36,1	16,5	14,8	8,4	2,7	21,6
	Dopalacze	33,0	13,5	13,4	14,0	5,0	21,2
Starsza kohorta (17-18 lat)	Papierosy	3,1	1,5	2,6	19,5	67,5	5,8
	Piwo	3,3	1,0	2,7	17,4	73,2	2,5
	Cydr	5,6	2,6	5,9	14,3	57,7	13,8
	Alcopops	9,0	2,7	4,9	10,6	39,4	33,4
	Wino	3,9	1,5	4,6	18,5	68,4	3,1
	Wódka	3,9	2,7	5,5	17,5	67,0	3,4
	Marihuana lub haszysz	13,9	9,8	11,8	28,9	20,9	14,7
	Amfetamina	24,9	14,5	14,8	15,6	6,9	23,2
	Metamfetamina	26,2	15,2	16,3	11,4	5,3	25,5
	Leki uspokajające lub nasenne	13,8	5,8	12,2	29,6	22,0	16,6
	Ecstasy	25,3	13,3	13,9	13,7	7,5	26,3
	Kokaina	27,0	14,2	16,3	10,9	6,4	25,3
	Crack	29,1	14,7	15,9	8,5	4,6	27,1
	Heroina	28,3	14,6	15,3	11,4	4,6	25,7
	Dopalacze	24,8	11,3	14,2	14,5	10,1	25,1

Źródło: Dane z badania ESPAD 2019

Tabela 10. Źródła zakupu dopalaczy

Kohorta		Świętokrzyskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	w sklepie z dopalaczami	2,1	2,4
	przez internet	1,3	1,7
	w inny sposób	3,0	4,3
Starsza kohorta (17-18 lat)	w sklepie z dopalaczami	2,7	1,9
	przez internet	1,4	1,3
	w inny sposób	4,1	4,4

Źródło: Dane z badania ESPAD 2019

2.2 Zatrucia NSP/ŚZ w 2022 r. w Polsce i województwie świętokrzyskim

W celu ograniczania zagrożeń jakie mogą powodować środki zastępcze (ŚZ) oraz nowe substancje psychoaktywne (NSP) Główny Inspektor Sanitarny prowadzi rejestr zatruć. Obowiązki związane z procedurą zgłaszania zatruć określone zostały w art. 30a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. *o przeciwdziałaniu narkomanii* (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2050).²

Nowa substancja psychoaktywna w myśl definicji zawartej w przytoczonej wyżej ustawie, oznacza każdą substancję lub grupy substancji pochodzenia naturalnego lub syntetycznego w formie czystej lub w formie preparatu działającą na ośrodkowy układ nerwowy, inną niż substancja psychotropowa i środek odurzający, stwarzającą zgodnie z rekomendacją Zespołu do spraw oceny ryzyka zagrożeń dla zdrowia lub życia ludzi związanych z używaniem nowych substancji psychoaktywnych, zagrożenia dla zdrowia lub zagrożenia społeczne porównywalne do zagrożeń stwarzanych przez substancję psychotropową lub środek odurzający, lub które naśladują działanie tych substancji, określoną w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia *w sprawie wykazu substancji psychotropowych, środków odurzających oraz nowych substancji psychoaktywnych*, natomiast *środek zastępczy* jest to produkt zawierający substancję o działaniu na ośrodkowy układ nerwowy, który może być użyty w takich samych celach jak środek odurzający, substancja psychotropowa lub nowa substancja psychoaktywna, których wytwarzanie i wprowadzanie do obrotu nie jest regulowane na podstawie przepisów odrębnych³.

Zgodnie z § 1 pkt. 10 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 października 2014 r. *w sprawie systemów wymiany informacji w zakresie dotyczącym zadań Państwowej Inspekcji Sanitarnej* (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 226), rejestr prowadzony jest w formie elektronicznej jako System Monitorowania Informacji o Środkach Zastępczych i Nowych Substancjach Psychoaktywnych (SMIOD).

Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we współpracy z podmiotami leczniczymi i Państwowymi Powiatowymi Inspektorami Sanitarnymi stale monitoruje zjawisko zatruć środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi. Z zebranych przez tut. organ danych wynika, iż w 2023 r. do Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych wpłynęły łącznie 3 zgłoszenia przypadków zatruć środkami zastępczymi. Liczba przypadków zatruć w analogicznym okresie 2022 r. wynosiła 4 natomiast 2020 r. wynosiła 8. Na przestrzeni 3 lat widać wyraźnie spadek zatruć (Tabela 11).

² Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii

³ tamże

Tabela 11. Rejestr zatruc według wieku i płci od 1.01.2023 r. do 31.12.2023 r.- woj. świętokrzyskie

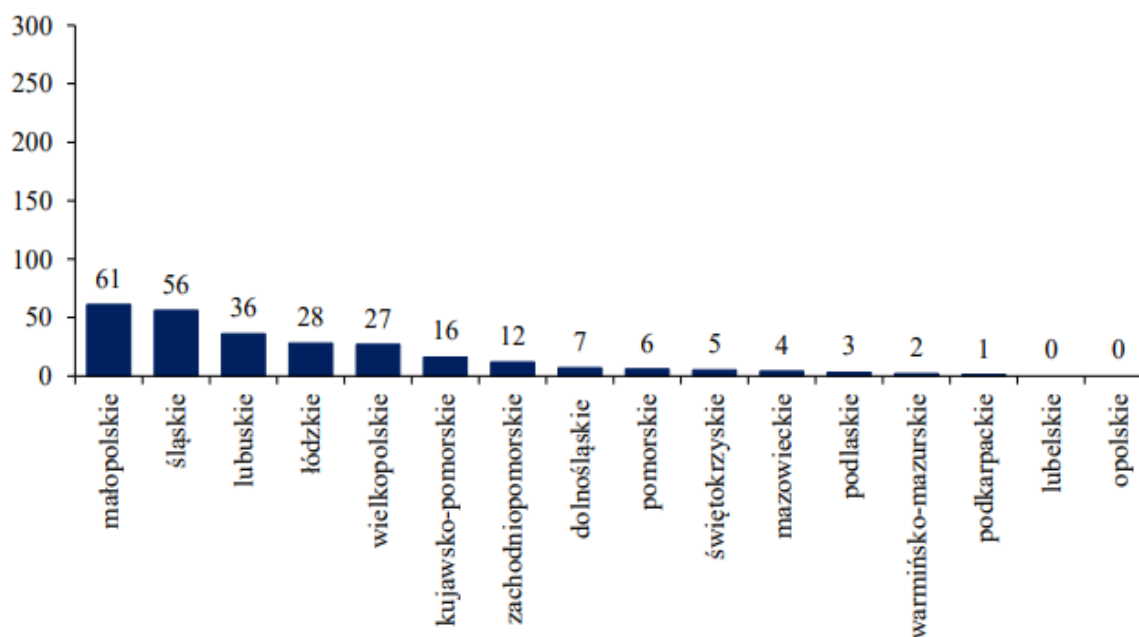
Wiek	Kobieta	Mężczyzna	Razem
16	1	0	1
24	0	1	1
38	0	1	1
Razem	1	2	3

Zatrucia miały miejsce na terenie powiatu ostrowieckiego i koneckiego.

Z powyższego zestawienia wynika, że problem używania środków zastępczych tzw. „dopalaczy” dotyczy nie tylko ludzi młodych – nastolatków, ale również dorosłych. Przeszkodą w rozwiązaniu tego problemu jest przede wszystkim niska cena tych specyfików i ich łatwa dostępność za pośrednictwem portali internetowych, które najczęściej rejestrowane są poza granicami kraju. Dane wojewódzkie monitorowane są na tle całego kraju.

W 2023 roku 264 przypadki, jako liczbę zatruc nowymi substancjami psychoaktywnymi. Rozkład zatruc z podziałem na województwa przedstawiono na Wykresie 1. Największa liczba zatruc wystąpiła w województwach: małopolskim (61) i śląskim (56). W dwóch województwach w ogóle nie zgłoszono tego typu zatruc – lubelskie i opolskie. W województwie świętokrzyskim zanotowano 5 przypadków zatrucia nowymi substancjami psychoaktywnymi i środkami zastępczymi, w 2022 były to 2 przypadki. Obecnych danych nie można porównać do danych sprzed 2022 roku, ponieważ wówczas wykres ten był pokazywany w szerszym zakresie, jako liczba zatruc i podejrzeń zatruc. Od roku 2022 jest ujmowany w węższym zakresie, jako liczba zatruc.

Wykres 1. Liczba zatruc NSP/ŚZ w Polsce w 2023 r. z podziałem na województwa

Źródło: Raport Głównego Inspektora Sanitarnego dotyczący zatruc środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną w Polsce 2023.

Raport Głównego Inspektora Sanitarnego za rok 2023 zawiera również dane porównawcze, ukazujące dynamikę zjawiska zatruc NSP/ŚZ w Polsce na przestrzeni 8 ostatnich lat (od 2015 do 2023). Z danych tych wynika, że największa liczba interwencji medycznych miała miejsce w 2015 roku - 7357 zgłoszeń z terenu całego kraju. W latach 2016-2018 liczba zgłoszeń utrzymywała się na porównywalnym poziomie z wyraźnym trendem spadkowym od 2019 roku. Sytuację tą ilustruje Tabela 12.

Analiza danych w poniższej tabeli pozwala zauważyć, że w województwie świętokrzyskim liczba zatruc NSP/ŚZ jest stosunkowo niska w skali całego kraju. Począwszy od roku 2016 do roku 2022 utrzymywał się trend spadkowy. W 2023 nastąpił wzrost do 5 przypadków.

Tabela 12. Liczba zatruc ŚZ/NSP w Polsce w latach 2015 – 2023 z podziałem na województwa

Województwo	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
dolnośląskie	280	114	110	141	69	24	29	19	7
kujawsko-pomorskie	480	208	250	262	129	73	23	19	16
lubelskie	206	189	190	274	85	18	10	2	0
lubuskie	412	143	63	157	105	23	1	15	36
łódzkie	1499	1441	961	1094	625	250	187	47	28
małopolskie	149	112	279	150	56	27	39	73	61
mazowieckie	433	203	271	304	136	46	12	13	4
opolskie	30	6	12	16	6	1	1	2	0
podkarpackie	143	39	21	52	20	0	1	0	1
podlaskie	142	48	54	52	24	12	5	5	3
pomorskie	390	253	176	110	67	36	13	6	6
śląskie	1854	987	1266	1114	595	171	45	16	56
świętokrzyskie	132	142	106	63	16	6	7	2	5
warmińsko- mazurskie	308	98	118	94	44	4	1	2	2
wielkopolskie	712	324	395	290	139	79	109	72	27
zachodniopomorskie	187	62	52	85	32	36	34	10	12
RAZEM	7 357	4 369	4 324	4 258	2 148	806	517	303	264

2.3 Zakażenia HIV, AIDS

Do skutków zdrowotnych zażywania substancji psychoaktywnych zaliczane są choroby zakaźne, m. in. zakażenia wirusem HIV, a w konsekwencji AIDS, a także zakażenia wirusem HCV.

W niniejszym opracowaniu omówione zostaną dane dotyczące zakażenia HIV. Dane pochodzące z Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego ukazują niepokojący trend wzrostowy zarówno w przypadku zakażeń wirusem HIV, jak i zachorowań na AIDS. Dotyczy to całej Polski (2023 – 2979 przypadków HIV) , a w szczególności województw: mazowieckiego, małopolskiego i dolnośląskiego.

W województwie świętokrzyskim w roku 2023 zanotowano 9 przypadków zachorowań na HIV. Jest to spadek w porównaniu z rokiem poprzednim, kiedy zarejestrowano 11 przypadków. Natomiast nadal więcej niż przed dwoma latami (2021 – 1 przypadek, brak zakażeń w 2020). Analizując dane spadkowe w 2020 i 2021 roku, można szukać związku pomiędzy pandemią COVID 19 – ograniczonym dostępem do placówek ochrony zdrowia i lękiem pacjentów przed zakażeniem SARS -CoV-2.

W 2023 roku nie zarejestrowano żadnego przypadku zachorowania na AIDS, podobnie jak w latach 2020.2021. W 2019 i 2022 odnotowano – 2 zachorowania na AIDS. W 2023 roku nie odnotowano żadnego zgonu na AIDS, podobnie jak w latach 2019-2021 (Tabele 13).

Tabela 13. Liczba przypadków HIV, AIDS zarejestrowanych w latach 2019 – 2023 wg województw

Województwo		HIV					AIDS					Zgony chorych na AIDS				
		2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
Polska		225	840	1173	2384	2879	14	47	53	135	184	1	10	9	22	22
1.	Dolnośląskie	36	74	177	345	300	-	3	11	23	29	-	-	2	5	4
2.	kujawsko-pomorskie	2	50	66	124	100	-	4	2	11	13	-	1	-	1	-
3.	Lubelskie	1	26	37	54	54	-	2	2	-	1	-	1	--	-	1
4.	Lubuskie	4	38	37	72	54	-	2	4	2	2	-	1	2	-	-
5.	Łódzkie	6	10	84	180	145	1	2	5	9	13	-	-	-	1	2
6.	Małopolskie	16	166	336	373	289	-	7	4	15	13	-	2	-	2	2
7.	Mazowieckie	21	180	110	362	933	1	3	4	9	27	-	-	1	-	5
8.	Opolskie	1	15	29	24	61	-	3	1	3	3	-	1	1	3	-
9.	Podkarpackie	7	12	29	52	61	-	3	-	3	2	-	-	-	-	-
10.	Podlaskie	2	19	18	38	30	-	3	2	7	3	-	-	-	-	2
11.	Pomorskie	63	74	52	18	274	7	1	-	19	31	-	-	1	4	-
12.	Śląskie	6	46	-	68	193	-	8	-	2	17	-	2	-	1	3
13.	Świętokrzyskie	11	-	1	11	9	2	-	-	2	-	-	-	-	1	-
14.	warmińsko-mazurskie	4	18	14	39	40	-	3	1	6	3	-	1	-	-	1
15.	Wielkopolskie	12	76	131	213	206	1	1	11	16	18	1	1	1	2	2
16.	Zachodniopomorskie	10	36	52	231	130	2	2	6	8	9	-	-	1	2	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego (PZH)

III. OPIS I OCENA POSIADANYCH ZASOBÓW ORAZ PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ W WOJEWÓDZTWIE

1. Polityka

W 2023 roku Samorząd Województwa Świętokrzyskiego kładł nacisk na działania profilaktyczne i edukacyjne które miały na celu ograniczanie negatywnych skutków zażywania środków psychoaktywnych, oraz na działania zapewniające rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych.

W tym celu współpracowano m. in. z organizacjami pozarządowym. Działając na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹⁸, Zarząd Województwa Świętokrzyskiego ogłosił w 2023 roku otwarte konkursy ofert na wspieranie w 2023 roku realizacji zadań publicznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym – przeciwdziałanie narkomanii oraz z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. W sumie ogłoszono i rozstrzygnięto 4 konkursy, 1 z przeciwdziałania narkomanii i 3 z przeciwdziałania alkoholizmowi.

Na dotacje dla organizacji pozarządowych przekazano kwoty o wysokości:

1. 80 000,00 zł – na zadania publiczne z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym – przeciwdziałanie narkomanii. Ostatecznie wydano 74 000,00 zł.
2. 80 000,00 zł – na zadania publiczne z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Ostatecznie wydano 70 813,76 zł.

Wsparcie podmiotów leczniczych w zakresie leczenia odwykowego

Jednym z działań Samorządu Województwa Świętokrzyskiego w 2023 roku było udzielenie dotacji dla Świętokrzyskiego Centrum w Morawicy w kwocie 100 000,00 zł oraz dla Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w kwocie 30 000,00 zł. Przedmiotem dotacji dla obu podmiotów było dofinansowanie zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, mających na celu zapewnienie odpowiednich kierunków leczenia, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych od alkoholu.

Działania edukacyjne, profilaktyczne i informacyjne

W roku 2023 Samorząd Województwa Świętokrzyskiego zainicjował oraz uczestniczył w działaniach profilaktycznych i edukacyjnych tj.:

1. w akcji edukacyjno – profilaktycznej pod hasłem „Zdrowe i bezpieczne wakacje”. Akcja została przeprowadzona 16 czerwca 2023 roku na terenie Regionalnego Centrum

Naukowo – Technologicznego w Podzamczu, zwanego dalej RCNT. Na stoisku edukacyjnym przygotowanym przez Departament Ochrony Zdrowia UMWS można było otrzymać broszury informacyjne związane z tematyką uzależnień. Ponadto, dokonano pokazu walizki „Drug box” w której znajdują się atrapy narkotyków. Działania skierowane były do dzieci i młodzieży ze szkół z terenu województwa świętokrzyskiego. Poza tym uczestnicy skorzystali z badań profilaktycznych, poznali zasady udzielania pierwszej pomocy, przeprowadzona została symulacja wypadku samochodowego, aby podkreślić jak ważne jest używanie pasów bezpieczeństwa podczas jazdy,

2. w wydarzeniu profilaktyczno – edukacyjnym pn. „Zdrowy Pracownik na 5” które, odbyło się 14 kwietnia 2023 roku. Departament Ochrony Zdrowia na swoim stanowisku udostępniał uczestnikom narkogogle oraz upowszechniał materiały dydaktyczne w zakresie uzależnień,
3. w konferencji poświęconej profilaktyce uzależnień pt. „Rodzina z problemem uzależnienia – wsparcie rodziców w procesie profilaktyki i wychowania” która odbyła się 10 października 2023 roku w Filharmonii Świętokrzyskiej im. Oskara Kolberga w Kielcach. Konferencja skierowana była do pedagogów, psychologów i wychowawców szkolnych oraz pracowników poradni psychologiczno – pedagogicznych z terenu województwa świętokrzyskiego.
4. w działaniu pt.: „Szkolenie dotyczące profilaktyki alkoholowej na terenie jednostki samorządu terytorialnego”, które odbyło się 5 i 6 grudnia 2023 roku i skierowane było do członków Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pracowników samorządowych, psychologów i pedagogów szkolnych z terenu województwa świętokrzyskiego. Tematyka poruszana w ramach szkolenia poświęcona była: prawnym aspektom rozwiązywania problemów alkoholowych, problemom rodzin w których występują uzależnienia, gminnym programom profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, a także wydatkowaniu środków finansowych w ramach tych programów.

Udział w konferencjach/ szkoleniach/ spotkaniach dotyczących uzależnień:

1. Posiedzenie Parlamentarnego Zespołu do Spraw Rozwiązywania Problemów Uzależnień. (09.02.2023r.),
2. konferencja ekspertów wojewódzkich do spraw informacji o narkotyków i narkomanii (17-18.05.2023r.),

3. 10 Ogólnopolska Konferencja „Uzależnienia – polityka, nauka, praktyka” (19-21.06.2023r.),
4. konferencja naukowo – szkoleniowa „Uzależnienia w rodzinie” (19.06.2023r.),
5. udział w webinarium – „Kontrola punktów sprzedaży napojów alkoholowych ze szczególnym uwzględnieniem kwestii reklamy napojów alkoholowych” (09.10.2023r.),
6. Etyka w profilaktyce zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży. Wyzwania i dylematy (26.09.2023r.).

Pozostałe działania podejmowane przez Samorząd Województwa w 2023 roku:

1. przyjęto coroczny Raport za 2022 rok z realizacji Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii,
2. udostępniono na stronie internetowej UMWS informacje o szkoleniu dla nauczycieli dotyczącą wdrożenia w placówkach oświatowych programu profilaktycznego „Unplugged”,
3. powołano Eksperta Wojewódzkiego do spraw Informacji o Narkotykach i Narkomanii Województwa Świętokrzyskiego (Uchwała nr 7042/23 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 10 maja 2023 roku),
4. realizowano Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczenia AIDS opracowany na lata 2022-2026 m. in. poprzez:
 - a. udział w szkoleniach z zakresu problematyki HIV/AIDS oraz innych zakażeń przenoszonych drogą płciową, • upowszechnianie informacji dotyczących ogólnopolskich kampanii społecznych pn. „Jedyny taki test” oraz ‘Czy wiesz że ...’, „Jedyny taki test, którego prawdopodobnie nie zleciłeś”, „Testuj. Leczą. Zapobiegają” m.in.: poprzez zamieszczenie ich na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach,
 - b. przygotowanie stoiska informacyjnego z okazji obchodów Dnia Pamięci o Zmarłych na AIDS oraz z okazji Światowego Dnia AIDS, • upowszechnianie informacji na stronie UMWS o programie bezpłatnych szczepień przeciw HPV dla 12 i 13 – latków, • współpraca z Zespołem ds. realizacji Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczenia AIDS na lata 2022-2026.

1.1 Uprawa maku i konopi włóknistych

Sejmik Województwa Świętokrzyskiego określa corocznie ogólną powierzchnię przeznaczoną pod uprawę maku niskomorfinowego oraz konopi włóknistych. Powierzchnia przeznaczona pod uprawę maku niskomorfinowego na przestrzeni lat 2017-2020 rósł (od 175 ha w 2018 do 687,0 ha w 2020 r.), w kolejnych latach maleje.

W przypadku powierzchni przeznaczonych pod uprawę konopi włóknistych zauważalne są wahania – od 429,7 ha w roku 2017, poprzez 6 380 ha w 2018, 907,5 ha w 2019r, do 1 851,0 ha w roku 2020. W przypadku roku 2021 zauważalne jest znaczące, prawie 50% ograniczenie powierzchni upraw zarówno maku jak i konopi w porównaniu z rokiem 2020. W 2022 roku uprawa maku dodatkowo maleje o dodatkowe 31%, a w 2023 o kolejne 10%.

Tabela 14. Obszar uprawy maku i konopi włóknistych na terenie województwa świętokrzyskiego w latach 2017-2023 – wielkości w hektarach

Wyszczególnienie	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ogólna powierzchnia uprawy maku nisko morfinowego w ha	146,0	175,0	513,0	687,0	379,0	259,0	25,55
Ogólna powierzchnia uprawy konopi włóknistych w ha	429,7	6 380,0	907,5	1 851,0	922,0	588,5	60

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru uchwał Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego publikowanego w BIP

2. Ograniczanie popytu

2.1. Profilaktyka – rekomendowane programy profilaktyczne

W działania profilaktyczne zaangażowanych było szereg różnych instytucji realizujących ono w 2023 roku, zadania wynikające z Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, polegające na upowszechnianiu rekomendowanych programów profilaktycznych. Jedną z nich Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach, będące jednostką organizacyjną województwa świętokrzyskiego zrealizowało szkolenie z rekomendowanego programu profilaktycznego dla nauczycieli pracujących z dziećmi w wieku 5-9 lat „Przyjaciele Zippiego” – 16 godzin - brak danych o liczbie objętych nim osób.

2.2. Leczenie i rehabilitacja

Realizacja świadczeń zdrowotnych w zakresie leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych w województwie świętokrzyskim w 2023 roku udzielana była w trybie opieki stacjonarnej i ambulatoryjnej.

Świadczenia te były udzielane przez podmioty publiczne i niepubliczne. Podmioty udzielające świadczeń z zakresu leczenia uzależnień rozmieszczone są we wszystkich powiatach wchodzących w skład województwa. Zwykle jest to jedna poradnia w powiecie zwykle jest to poradnia leczenia uzależnień w kodzie 1740. Wyjątkiem jest powiat ostrowiecki, skarżyski – po 2 Najwięcej z nich jest zlokalizowanych na terenie miasta Kielce i powiatu kieleckiego. Dostępność do poradni leczenia uzależnień w każdym powiecie województwa, wynika stąd, że od 2012 żadna poradnia leczenia uzależnień nie jest zakontraktowana w kodzie 1744 jako poradnia leczenia uzależnienia od alkoholu. poradnie leczenia uzależnień zostały wówczas i nadal są zakontraktowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia w kodzie 1740 (25 poradni) jako poradnie leczenia uzależnień – co oznacza, że mogą przyjmować zarówno osoby uzależnione od alkoholu jak i od narkotyków

W województwie świętokrzyskim poza poradniami leczenia uzależnień w kodzie 1740, przez NFZ kontraktowane są również poradnie w kodzie 1746 jako poradnie terapii uzależnień od substancji psychoaktywnych. W roku 2023 takich poradni było 5 (dwie poradnie w Kielcach, 1 w Chęcinach, 1 w Pińczowie, 1 w Skarżysku Kamiennej) i liczba ta utrzymuje się na stałym poziomie od 2012 roku.

W województwie świętokrzyskim działają 3 Hotele dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych - dwa w Kielcach 1 w Chęcinach i trzy ośrodki długoterminowe: Pałęgi – przyjęcia od 15 r.ż. do 25 r.ż., Luta – ośrodek dla dzieci i młodzieży, Chęciny – od 18 r.ż. do 45 r.ż.

Tabela 15. Dane dotyczące wartości kontraktów, w poszczególnych typach podmiotów udzielających świadczeń dla osób z uzależnieniem i członków ich rodzin.

Kod zakresu	Nazwa zakresu	Wartość zapłacona
404174000702	LECZENIE UZALEŻNIEŃ	7 458 373,73 zł
404174000802	PROGRAM LECZENIA SUBSTYTUCYJNEGO	623 539,92 zł
404174100702	ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIEŃ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY.	532 080,25 zł
404174600702	ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH INNYCH NIŻ ALKOHOL	833 922,09 zł
404272402102	ŚWIADCZENIA DLA UZALEŻNIONYCH OD ALKOHOLU UDZIELANE W HOSTELU	3 224 548,35 zł
404272602102	ŚWIADCZENIA DLA UZALEŻNIONYCH OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH UDZIELANE W HOSTELU	2 021 391,19 zł
404274002102	ŚWIADCZENIA DZIENNE LECZENIA UZALEŻNIEŃ	1 827 180,58 zł
404474202102	LECZENIE ALKOHOLOWYCH ZESPOŁÓW ABSTYNENCYJNYCH (DETOKSYKACJA)	7 728 260,92 zł
404474400102	ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU STACJONARNE	18 141 868,88 zł
404475002102	ŚWIADCZENIA REHABILITACYJNE DLA UZALEŻNIENIONYCH OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH	5 468 315,00 zł
Suma końcowa		47 859 480,91 zł

Źródło: NFZ

Poniższa tabela zawiera zestawienie wszystkich typów placówek leczenia uzależnień w województwie świętokrzyskim (Tabela 16).

Tabela 16. Zestawienie liczbowe wszystkich placówek leczenia uzależnień w województwie świętokrzyskim: poradnie, oddziały dzienne, placówki całodobowe, oddziały detoksykacyjne

A. Poradnie

	Rodzaj świadczeń	Liczba placówek
1	Leczenie uzależnień	24
2	Terapia uzależnień dla dzieci i młodzieży	2
3	Terapia uzależnień od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol	5

B. Oddziały dzienne

1	Dzienne leczenie uzależnień	5
---	-----------------------------	---

C. Placówki całodobowe

1	Oddziały terapii uzależnienia od alkoholu	2
2	Świadczenia rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych	3

D. Oddziały detoksykacyjne

1	Oddział Leczenia Alkoholowych Zespołów Abstynencyjnych	1
---	--	---

Źródło: NFZ świętokrzyski i Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia i Współuzależnienia.

Łącznie w województwie świętokrzyskim działa 31 poradni dla osób z uzależnieniami (alkohol, narkotyki, leki, uzależnienia behawioralne), w tym dwie poradnie dla dzieci i młodzieży. Pomimo tylko dwóch tego typu poradni, średni czas oczekiwania na wizytę to 14 dni (według danych NFZ). W każdym powiecie działa poradnia.

Na terenie województwa prowadzonych jest 5 Oddziałów dziennych. Dwa oddziały w mieście Kielce, jeden w: Pińczowie, Ostrowcu Świętokrzyskim i Włoszczowie. Oddziały przyjmują zarówno osoby uzależnione od alkoholu jak i od środków psychoaktywnych.

Całodobowe formy terapii uzależnień świadczone są w 5 placówkach. Jedna placówka całodobowo prowadzi detoksykacje uzależnienia od alkoholu.

Z danych Świętokrzyskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w Kielcach wynika, że z osobami uzależnionymi od substancji psychoaktywnych w województwie świętokrzyskim w 2023 roku pracowało łącznie 30 lekarzy – specjalistów psychiatrów. Liczba ta wydaje się imponująca ale jest mało realna, ponieważ według danych z Biuletynu opracowanego przez Urząd Wojewódzki w Kielcach na podstawie ankiet MZ-15, w tabeli: Wybrani lekarze specjaliści ogółem według posiadanej specjalizacji (zgodnie ze sprawozdaniem MZ-89 za rok 2023), liczba wszystkich lekarzy psychiatrów pracujących

w podmiotach leczniczych na terenie województwa świętokrzyskiego to 86. Statystyki w tym zakresie wymagają zbierania danych dotyczących wielkości etatu lekarza psychiatry zatrudnionego w podmiocie leczenia uzależnień co zobrazuje poziom dostępności świadczeń lekarza psychiatry w danym podmiocie i łącznie etatowo – w ramach lecznictwa uzależnień na poziomie województwa.

Najliczniejszą grupę zawodową w placówkach leczenia uzależnień (wszystkich uzależnień) stanowią specjaliści psychoterapii uzależnień i wynika to z warunków kontraktowania tego typu podmiotów leczniczych. Według danych NFZ w ramach zakresów związanych z leczeniem uzależnień, świadczeń udzielało 90 specjalistów psychoterapii uzależnień (certyfikaty Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkotykom, Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom), w tym 13 osób – specjalistów w dziedzinie psychoterapii uzależnień (egzamin specjalizacyjny w Centrum Egzaminów Medycznych).

Najmniej liczną grupę w placówkach leczenia uzależnień, będących podmiotami leczniczymi, stanowią instruktorzy terapii uzależnień. Według danych NFZ, oraz Centralnego Rejestru Osób Uprawnionych do Wykonywania Zawodu Medycznego jest ich 4.

Liczba pacjentów poradni leczenia uzależnień

Według danych ze sprawozdania MZ-15, w 2023 roku w zakresie uzależnienia od alkoholu i pomocy terapeutycznej dla członków rodzin osób z uzależnieniem leczyło się 5 365 osób (2022 – 5114) w tym pacjenci pierwszorazowi 1822 (2022 – 2401), w zakresie innych substancji psychoaktywnych 1156 (2022 - 1074) w tym pacjenci pierwszorazowi 481 (2022 – 463). Dane te potwierdzają zdecydowanie większy problem w zakresie uzależnienia od alkoholu. Uwagę zwraca fakt niewielkiego udziału w psychoterapii osób bliskich i członków rodzin osób uzależnionych jest to tylko 415 osób (2022 -524). Szczegółowe kategorie rozpoznań w poradniach zawierają Tabele 17 i 18.

Tabela 17. Leczeni w poradniach odwykowych według rozpoznania zasadniczego w roku 2023 – ogółem

Wyszczególnienie		Liczby bezwzględne	Udział procentowy do ogółu leczonych
OGÓLEM		5 365	100,0
Zaburzenia psychiczne spowodowane używaniem alkoholu	Ostre zatrucie (F10.0)	332	6,2
	Używanie szkodliwe (F10.1)	250	4,6
	Zespół uzależnienia (F10.2)	4 635	86,4
	Zespół abstynencyjny bez majaczenia (F10.3)	31	0,6
	Zespół abstynencyjny z majaczeniem (F10.4)	4	0,1
	Zaburzenia psychotyczne bez majaczenia (F10.5)	13	0,2
	Zespół amnestyczny (F10.6)	4	0,1
	Inne zaburzenia psychiczne (F10.7, F10.8, F10.9)	96	1,8
Współistniejące uzależnienie od substancji psychoaktywnych (F11-F19)		92	-
Współuzależnienia		415	-

Źródło: sprawozdanie MZ-15

Tabela 18. Leczeni w poradniach odwykowych na zaburzenia spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych według rozpoznania zasadniczego w roku 2023 – ogółem

Wyszczególnienie		Liczby bezwzględne	Udział procentowy do ogółu leczonych
Leczeni ogółem		1 156	100,0
Opiaty	Ostre zatrucie i używanie szkodliwe (F11.0, F11.1)	1	0,1
	Zespół uzależnienia i abstynencyjny (F11.2, F11.3)	68	5,9
Kanabimole	Ostre zatrucie i używanie szkodliwe (F12.0, F12.1)	9	0,8
	Zespół uzależnienia i zespół abstynencyjny (F12.2, F12.3)	61	5,3
	Zaburzenia psychiatryczne (F12.4, F12.5, F12.6)	1	0,1
Leki uspokajające i nasenne	Ostre zatrucie i używanie szkodliwe (F13.0, F13.1)	14	1,2
	Zespół uzależnienia i zespół abstynencyjny (F13.2, F13.3)	139	12,0
	Inne (F13.7, F13.8, F13.9)	3	0,3
Koka-ina	Inne (F14.7, F14.8, F14.9)	1	0,1
Inne subst. pobudzające (w tym kofeina)	Ostre zatrucie i używanie szkodliwe (F15.0, F15.1)	4	0,3
	Zespół uzależnienia i zespół abstynencyjny (F15.2, F15.3)	22	1,9
Kilka substancji lub inne substancje psychoaktywne	Ostre zatrucie i używanie szkodliwe (F19.0, F19.1)	58	5,0
	Zespół uzależnienia i zespół abstynencyjny (F19.2, F19.3)	722	62,4
	Zaburzenia psychiatryczne (F19.4, F19.5, F19.6)	9	0,8
	Inne (F19.7, F19.8, F19.9)	16	1,4
Używanie tytoniu (F17)		28	2,4

Źródło: sprawozdanie MZ-15

W roku 2023, podobnie jak w latach poprzednich w dziedzinie leczenia i rehabilitacji oraz zapobiegania narkomanii prowadzone były oddziaływania w Areszcie Śledczym w Kielcach. Do Oddziału Terapeutycznego dla Skazanych Uzależnionych od Środków Odurzających lub Psychoaktywnych przyjęto 67 osób (2022 - 71 ,2021 - 69) – liczba osób w oddziale utrzymuje się na mniej więcej stałym poziomie. 35 osób kontynuowało terapię rozpoczętą w rok 2022. Oddziaływaniami terapeutycznymi objęto łącznie 102 osoby (2022 -107, 2021 -94). Spośród

wszystkich przyjętych w 2023 osób, 33 nigdy wcześniej nie podejmowało leczenia odwykowego.

2.3 Readaptacja społeczna

W roku 2023 podobnie jak w latach poprzednich województwo świętokrzyskie nie prowadziło Centrum Integracji Społecznej.

Świadczenia z tego zakresu wspierały finansowo gminy. Na terenie województwa świętokrzyskiego działają noclegownie, schroniska i punkty dziennego pobytu dla osób uzależnionych (światlice, drop-in) oraz hostele, w których mogą przebywać osoby uzależnione od narkotyków i alkoholu. Gminy upowszechniały informacje na temat tych placówek i programów ambulatoryjnych dla osób uzależnionych.

Na terenie województwa świętokrzyskiego w 2023 roku programy readaptacji społecznej realizowane były przede wszystkim przez podmioty prowadzące hostele. Są one ważną częścią procesu leczenia osób uzależnionych, wspomagają gotowość osoby uzależnionej do włączenia się w życie społeczne.

Łącznie w województwie świętokrzyskim działa 6 hosteli dla osób uzależnionych. Są to ważne miejsca dla osób, które chcą trzeźwieć, ale nie mają wsparcia w środowisku rodzinnym, bądź ze względu na niekorzystne oddziaływanie środowiska, z którego pochodzą, bądź w którym żyli przed terapią, muszą je zmienić i przez okres 6 miesięcy mogą korzystać ze wsparcia terapeutycznego.

Świadczenia w hostelach są finansowane przez NFZ.

Ta terenie województwa świętokrzyskiego, działają dwa typy hosteli:

- a) Hostel dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych – 3 podmioty
- b) Hostel dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych – 3 podmioty

Poniższa tabela przedstawia liczbę pacjentów, którzy w 2023 roku przebywali w hostelach na terenie województwa świętokrzyskiego.

Liczba osób przebywających w Hostelach od 2-óch lat jest na stałym poziomie. W 2023 korzystało z nich 214 osób, (w 2022 roku – 204). Nie wszystkie z tych osób są mieszkańcami województwa świętokrzyskiego, ponieważ w tego typu podmiotach nie obowiązuje rejonizacja. Pobyt w tych placówkach umożliwił pacjentom w trudnych sytuacjach życiowych uniknąć bezdomności, zyskać czas na znalezienie pracy i podjęcie samodzielnego życia. Terapia prowadzona w hostelach skupiała się na działaniach postrehabilitacyjnych.

Tabela 19. Łączna liczba pacjentów przebywających w 2023 roku w hostelach prowadzonych na terenie województwa świętokrzyskiego

L.p.	Placówka medyczna	Liczba osób	M	K	Wiek
1.	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” Hostel dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych ul. Jana Nowaka Jeziorańskiego 75 25-432 Kielce	47	45	2	18-51 lat
2.	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” Hostel dla Uzależnionych od Alkoholu ul. Mielczarskiego 45 25-709 Kielce	42	39	3	22-64 lat
3.	Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” Hostel dla Uzależnionych od Alkoholu Janina 4 28-100 Busko-Zdrój	42	42	0	28-66 lat
4.	Klasztor Podwyższenia Krzyża Świętego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (Franciszkanów) Hostel dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych „Rivotorto” ul. Franciszkańska 10 26-060 Chęciny	16	14	2	21-44 lat
5.	Klasztor Podwyższenia Krzyża Świętego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (Franciszkanów) Hostel dla Uzależnionych od Alkoholu „Wspólnota” ul. 11 Listopada 15 28-230 Połaniec	61	50	11	27-60 lata
6.	Stowarzyszenie MONAR Hostel dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych ul. Malików 150B 25-639 Kielce	6	5	1	17-21 lat

Źródło: Opracowanie własne DOZ na podstawie danych przekazanych przez podmioty prowadzące hostele na terenie województwa świętokrzyskiego

2.4. Ograniczanie szkód zdrowotnych

W województwie świętokrzyskim funkcjonuje tylko jedna placówka udzielająca świadczeń zaliczanych do działań ograniczających szkody zdrowotne wynikające z uzależnienia od narkotyków – tj. z zakresu leczenia substytucyjnego. Świadczenia z zakresu leczenia substytucyjnego udzielane były w Powiatowym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Starachowicach.

W 2023 roku programem metadonowym objęto 47 osób (2022 – 42, 2021- 48) – w tym 13 kobiet (2022 – 12, 2021 – 13) i 34 mężczyzn (2022 – 30, 2021 – 35).

Poniższa tabela przedstawia liczbę pacjentów leczonych metadonem w poszczególnych przedziałach wiekowych oraz liczbę udzielonych świadczeń.

Tabela 20. Liczba pacjentów i świadczeń w programie leczenia substytucyjnego 2023.

Płeć		Liczba porad/świadczeń	18-30 lat	31-50 lat	Powyżej 50 lat
Kobiety	13	2967	0	6	7
Mężczyźni	34	7402	3	16	15
Razem	47	10 369	3	22	22

Źródło: Dane Powiatowy Zakład Opieki Zdrowotnej w Starachowicach w Starachowicach

Liczba udzielonych porad w ramach programu metadonowego waha się w ostatnich latach. W 2023 roku wyniosła 10 369, 2022 - 11 599, 2021 – 10 158, 2020 - 11 109 porad. Wyciągnięcie wniosków wymaga analizy danych w większym przedziale czasowym.

W 2023, tak jak w latach poprzednich, nadal funkcjonował Punkt Konsultacyjno-Diagnostyczny Przy NZOZ Nadzieja Rodzinie w Kielcach, w którym można było wykonać bezpłatnie anonimowy test diagnostyczny w kierunku zakażenia wirusami HIV, HCV i HBV. Ponadto prowadzone jest czynne poradnictwo przed i po teście.

3. Ograniczanie podaży

Na terenie województwa świętokrzyskiego działają wyspecjalizowane struktury policyjne, których głównym zadaniem jest dotarcie do grup przestępczych zajmujących się produkcją i rozprowadzaniem narkotyków. Dzięki ich działaniom na terenie województwa ograniczono dostępność do wszystkich rodzajów narkotyków w szczególności do: marihuany, amfetaminy.

W 2023 roku wszczęto 663 postępowania w sprawach o przestępstwa narkotykowe (2022 – 742, 2021 - 797). Jest to wyraźny spadek na przestrzeni trzech ostatnich lat. Stwierdzono 1372 przestępstwa (2022 – 1862, 2021 - 1702), wskaźnik wykrywalności wyniósł 96% , i jest na tym samym poziomie co w 2022 i 2021 roku..

Tabela 21: Postępowania w sprawach o przestępstwa narkotykowe

	2021 rok	2022 rok	2023
Postępowania wszczęte	797	742	663
Postępowania stwierdzone	1702	1862	1372
Wykrywalność (%)	96,7	96,5	96,21%

Źródło: Wydział Wywiadu Kryminalnego KWP w Kielcach.

Statystyki za 2022 r. (brak danych za 2023) dotyczące stwierdzonych przestępstw przedstawiają się następująco:

- **1 260** zaistniało przestępstw stwierdzonych w zakresie posiadania narkotyków (1 014 – 2021 r.)
- **102** przypadków posiadania znacznej ilości narkotyków (109 – 2021 r.)
- **283** przestępstw udzielania środków odurzających lub substancji psychotropowych w celu osiągnięcia korzyści majątkowej (438 – 2021 r.),
- **62** przestępstw udzielania środków odurzających lub substancji psychotropowych innym osobom (54 – 2021 r.),
- **45** przypadków nielegalnej uprawy maku, konopi lub krzewu koki (35 – 2021 r.),
- **84** przypadków nielegalnego wprowadzania do obrotu narkotyków (35 – 2021 r.),
- **21** przypadków innych przestępstw, o których mowa w art. 53, 55, 57 i 61 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (17 – 2021 r.).

Aby zapewnić bezpieczeństwo na drogach w 2023 roku świętokrzyscy policjanci z ruchu drogowego, wykorzystując narkotesty, poddali badaniom na działanie środków działającego podobnie do alkoholu około 1014 (2022 – 1170, 2021 - 1 094), oraz 745 292 badań stanu trzeźwości u kierujących pojazdami. Działania te prowadzone były m. in. pod nazwą „Alkohol i narkotyki”.

Liczbę wypadków drogowych, którymi sprawcami były osoby nietrzeźwe: w tym kierujący i pieszy, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22: Liczba wypadków drogowych, którymi sprawcami były osoby pod wpływem alkoholu i środków odurzających

Kategoria sprawcy wypadku	Liczba wypadków drogowych spowodowanych pod wpływem alkoholu i środków odurzających	
	2022	2023
Kierujący	43	52
Pieszy	23	17
łącznie	66	69

Źródło: Wydział Ruchu Drogowego KWP w Kielcach i jednostki organizacyjne Policji woj. świętokrzyskiego .

W ramach codziennych służb zewnętrznych w 2022 roku policjanci garnizonu świętokrzyskiego ujawnili **15 672** wykroczenia z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Brak danych za 2023 rok.

W 2022 (brak danych za 2023) roku liczba osób zatrzymanych przez policję do wytrzeźwienia w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych (PdOZ) to 4455 osób. W grupie osób zatrzymanych zdecydowanie przeważają mężczyźni – 92%, kobiety stanowią 8%. Poniższa tabela przedstawia dokładny podział osób na kobiety i mężczyzn.

Tabela 23: Liczba osób umieszczonych do wytrzeźwienia w PdOZ w podziale: kobiety, mężczyźni, nieletni.

Kategoria doprowadzonych do wytrzeźwienia w PDOZ	Liczba osób umieszczonych do wytrzeźwienia w PDOZ
Kobiety	352
Mężczyźni	4103
Nieletni	0
Łącznie	4455

Źródło: Jednostki organizacyjne Policji woj. świętokrzyskiego .

Policjanci zwalczający przestępczość narkotykową na terenie naszego województwa najczęściej zabezpieczali: marihuanę, amfetaminę, haszysz, tabletki ecstazy, kokainę. W 2023 rok świętokrzyscy policjanci zabezpieczyli łącznie 125,14 kg i 319,65 kg substancji narkotycznych.

Tabela 24: Ilość zabezpieczonych narkotyków

Rodzaj	Ilość zabezpieczonych narkotyków		
	2021 rok	2022 rok	2023 rok
Marihuana	53,2 kg	234,6 kg	35,6 kg
Amfetamina	37,1 kg	54,7 kg	41,12 kg
Haszysz	107,0 g	18,99 kg	1,28 kg
Ecstasy	43,9 g	29,0 g	308,5 g
Kokaina	111,5 g	112,0 g	1,37 kg
Nowe substancje psychoaktywne	12,9 kg	10,8 kg	Bd

Źródło: Wydział do Walki z Przestępczością Narkotykową KWP w Kielcach.

W 2023 widoczny jest wyraźny spadek zabezpieczenia marihuany, haszyszu i amfetaminy. Natomiast największy wzrost zabezpieczenia ecstazy. Zabezpieczenie pozostałych substancji obrazuje Tabela 30.

IV. WNIOSKI I REKOMENDACJE

- 1) Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak ma to miejsce w dorosłej części społeczeństwa. Próby picia ma za sobą 88,6% uczniów 15-16 letnich i 93,9% uczniów 17-18 letnich.
- 2) Najbardziej rozpowszechnioną substancją nielegalną wśród młodzieży są przetwory konopi: marihuana i haszysz (25,3%) wśród uczniów 15-16 lat i 39,6% w starszej grupie 17-18 lat, a na drugim leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza (17% wśród uczniów klas młodszych i 21,1% w starszej grupie).
- 3) Poziom rozpowszechnienia palenia tytoniu jest podobny w Województwie Świętokrzyskim i w całym kraju.
- 4) W porównaniu do próby ogólnopolskiej, wyższe odsetki chłopców i dziewcząt zamieszkujących województwo Świętokrzyskie używają e-papierosów w porównaniu do respondentów z populacji generalnej. Szczególnie wysokie różnice są widoczne wśród dziewcząt.
- 5) Skutecznym działaniem ograniczającym spożycie jest ograniczanie dostępności. Młodzież z terenu województwa w nieznacznie wyższych odsetkach ma poczucie dużej dostępności do substancji legalnych i nielegalnych w porównaniu do swoich rówieśników z populacji generalnej.
- 6) Zakażenia wirusem HIV i występowanie AIDS w województwie świętokrzyskim są nieliczne.
- 7) Umieralność z powodu narkomanii oraz zatrucia NSP są zdecydowanie poniżej średniej dla Polski.
- 8) Ważne aby nadal edukować społeczeństwo w zakresie potencjalnych dróg zakażenia HIV.
- 9) Na terenie woj. świętokrzyskiego funkcjonuje jedna placówka oferująca programy leczenia substytucyjnego (Starachowice), co może sugerować ograniczenie dostępu do tego typu świadczeń, choć w ostatnich latach liczba osób korzystających z programu utrzymuje się na mniej więcej stałym poziomie od 42 do 48 osób, wśród których przeważają mężczyźni.
- 10) W województwie świętokrzyskim od kilku lat zmniejsza się areał upraw maku niskomorfinowego.
- 11) Poziom rozpowszechnienia leczenia w placówkach ambulatoryjnych i hospitalizacji z powodu zaburzeń wynikających z uzależnień chemicznych i zachowań

uzależniających (uzależnień behawioralnych) w województwie świętokrzyskim, wskazuje na właściwą z punktu widzenia polityki zdrowotnej proporcję świadczeń ambulatoryjnych

i całodobowych kierowanych do osób dorosłych:

- 12) Szczególnie ważne jest natomiast zwrócenie uwagi na placówki udzielające świadczeń dla dzieci i młodzieży w zakresie nadużywania/uzależnienia od substancji psychoaktywnych, w tym alkoholu, i zachowań uzależniających. Na ten moment w województwie świętokrzyskim funkcjonują tylko dwie tego typu poradnie.
- 13) Biorąc pod uwagę ważność profilaktyki w zapobieganiu uzależnieniom, należy upowszechniać informacje o kampaniach społecznych dotyczących profilaktyki uzależnień o zasięgu ogólnopolskim i wojewódzkim, adresowanych do różnych grup docelowych.
- 14) Należy zwrócić uwagę na wdrażanie programów profilaktyki wskazującej, adresowanych do jednostek lub grup wysoce narażonych na czynniki ryzyka, w szczególności do osób używających środków odurzających, substancji psychotropowych i NSP w sposób szkodliwy.
- 15) Ważne jest aby popularyzować europejskie standardy jakości w profilaktyce uzależnień od narkotyków oraz systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego.
- 16) Kierując się dbałością o jakość świadczeń w zakresie szkodliwego używania substancji psychoaktywnych i uzależnień należy zachęcać podmioty lecznicze do ubiegania się o środki finansowe na podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, szczególnie dla osób zatrudnionych w ośrodkach zajmujących się psychoterapią uzależnień.
- 17) Ważne jest w tym kontekście upowszechnianie informacji o nowo powstałej specjalizacji w ochronie zdrowia – specjalizacji w dziedzinie psychoterapii uzależnień – jako jedynej aktualnie ścieżce kształcenia specjalistów psychoterapii uzależnień..
- 18) Ważne również , aby dbać o podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych w placówkach zajmujących się profilaktyką, terapią i rehabilitacją osób uzależnionych.
- 19) W celu jak najlepszego monitorowania problemu narkotyków i narkomanii, należy ulepszyć jakość danych w zakresie personelu pracującego w podmiotach leczniczych udzielających świadczeń z zakresu psychoterapii uzależnień.
- 20) Ważne jest aby kontynuować współpracę różnych instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania narkomanii na terenie województwa świętokrzyskiego.

V. BIBLIOGRAFIA

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U.
2. Ł. Wieczorek, J. Sierosławski: Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie świętokrzyskim w 2019 r. Europejski program badań ankietowych ESPAD. Warszawa 2019.
3. A. Malczewski, W. Liwski (red): Przeciwdziałanie uzależnieniom perspektywa lokalna, krajowa oraz międzynarodowa. Warszawa 2020.
4. Raport Głównego Inspektora Sanitarnego dotyczący zatruc środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną w Polsce w 2023 roku, Warszawa 2024.
5. Województwo świętokrzyskie w liczbach 2023. Urząd Statystyczny w Kielcach, Świętokrzyski Ośrodek Badań Regionalnych.

VI. SPIS TABEL

- Tabela 1.** Ludność województwa świętokrzyskiego według grup wiekowych i płci stan na 31.12.2023 r. [tys.]
- Tabela 2** Ludność według powiatów stan na 31.12.2023 r.
- Tabela 3.** Ruch naturalny i migracja ludności.
- Tabela 4.** Palenie e-papierosów wśród chłopców
- Tabela 5.** Palenie e-papierosów wśród dziewcząt
- Tabela 6.** Picie napojów alkoholowych wśród dziewcząt
- Tabela 7.** Używanie substancji psychoaktywnych kiedykolwiek w życiu przez młodzież
- Tabela 8.** Używanie dopalaczy
- Tabela 9.** Ocena dostępności poszczególnych substancji psychoaktywnych
- Tabela 10.** Źródła zakupu dopalaczy
- Tabela 11.** Rejestr zatruc według wieku i płci od 1.01.2023 r. do 31.12.2023 r.- woj. Świętokrzyskie
- Tabela 12.** Liczba zatruc ŚZ/NSP w Polsce w latach 2015 – 2023 z podziałem na województwa
- Tabela 13.** Liczba przypadków HIV, AIDS zarejestrowanych w latach 2019 – 2023 wg województw
- Tabela 14.** Obszar uprawy maku i konopi włóknistych na terenie województwa świętokrzyskiego w latach 2017-2023 – wielkości w hektarach
- Tabela 15.** Dane dotyczące wartości kontraktów, w poszczególnych typach podmiotów udzielających świadczeń dla osób z uzależnieniem i członków ich rodzin.
- Tabela 16.** Zestawienie liczbowe wszystkich placówek leczenia uzależnień w województwie świętokrzyskim: poradnie, oddziały dzienne, placówki całodobowe, oddziały detoksykacyjne
- Tabela 17.** Leczeni w poradniach odwykowych według rozpoznania zasadniczego w roku 2023 – ogółem
- Tabela 18.** Leczeni w poradniach odwykowych na zaburzenia spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych według rozpoznania zasadniczego w roku 2023 – ogółem
- Tabela 19.** Łączna liczba pacjentów przebywających w 2023 roku w hostelach prowadzonych na terenie województwa świętokrzyskiego
- Tabela 20.** Liczba pacjentów i świadczeń w programie leczenia substytucyjnego 2023.
- Tabela 21:** Postępowania w sprawach o przestępstwa narkotykowe
- Tabela 22:** Liczba wypadków drogowych, którymi sprawcami były osoby pod wpływem alkoholu i środków odurzających
- Tabela 23:** Liczba osób umieszczonych do wytrzeźwienia w PdOZ w podziale: kobiety, mężczyźni, nieletni.
- Tabela 24:** Ilość zabezpieczonych narkotyków

VII. SPIS MAP I WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba zatruc i podejrzeń zatruc NSP/ŚZ w Polsce w 2023 r. z podziałem na województwa

dr n. o zdr. Anna Przenzak
Ekspert Wojewódzki do spraw Informacji o Narkotykach i Narkomanii